

В. Брандттың интервьюзу

жыр айтыргычтарын тутуза-
жык кылдыр Европанын ий-
ти чөвүлөз куралын чымда-
рып белегизерине боюдуң
үздү-хуурун киринчерге ко-
чуктуду салып турар. Кү-
айжыларындан жалбаа ба-
отбайлар дугайында айтыр-
оң чөвүлөз куралга база а-
даргай ролюдту болуру ки-
ден, В. Брандт оң инан к-
летгени.

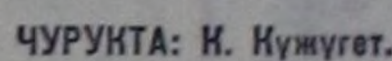
Белгилеп айтмач көч-
рук болтап кады ажилда-
га айтыргычтарын тутуза-
жык чөвүлөз курал Е-
па күртөөлеринин ангы-
нымынын быжыктагы б-
болза, бодунун сорулгазын
дин албас болуп харызла-
ларынн дүшкүрүтүүн кош-
нас, Ындыг чөвүлөз ку-
ди уламчылар болуру бу-
кага ажиталан болуру б-
аралардан ажиталан, Бары-
болган Чөгүс Европадан
эмиле харызлааларын эки-
дерин чедип алып сорулга-
бис деп, В. Брандт демд-
лөөн.

Р Лондонда чыскаал

беш оол өлгөн кичи хаары-
ның чапында өлүг чүве
чыткан. Чыскаалчылар хоо-
раттырып, ургедтирген вы-
нам суурларынын болг-
өлүрткөн америк солдат-
нын аттарын бижэон карт-
калары олча октап тур-
дайныга удур АКШ-та хо-
лишкенинени деткири-би-
еске-даа хоорайларга удур
кышыкын болтузган.

нелернің чаңгыс эвниң
ыңай быжыкканын ол
гүсеп

ШАВЫЫШКЫН
Индияда Индий наци
конгресс (ИНК) чагыры
партияның удуртулгаз
кризис база катап чиди
ген. Партияның ажилчыл

дунга удуралашыкка ийи
дугелдизин азык сегир
алгышкынынын баштайы
чадазын доозулганын
тий турар. Партиянын
тийге шагда нмистелин
дзон чажыт демисел се
уеде, каякан ИНК-ниң у
тулгазында барыны, ко
вативниң күштер чурттуу
улулгу хуу банкызын пач
лизастар болган социал
номиктиң өскө-даа депши
лиң дзээн хемчеглерин ч
пар тугайлында пачтат

дээдэ органи — Конгресс бүгү-нийднй комитетид шийтгиринге удуралднй ген үедэ оза чидиглэгэ «Снндикаттн» кесжигүннйц индыг туруж олар хойу индий улуг хуу калыа бие сырн холбаалын-тайлбырлаттннар.

Национализациага шаа-таар дээр «снндикаттн» о-дажышкыннарн И. Г. болгаш оон таладакчн

Эзэ болхан. «Сяндикат» бодуун талалачызын чутун президентизин ала дуужалыга олуртур ораалдыгшкыны база шартыгнан. ИНК-иң чалгыны еске-даа чог парладжа деткиди алгаш, куштерини толэ-э лек ч В. Гирини ол албай-дуужа сонгун алыры хандыган. Ол байдалдарда, реакцины туружувун харыксэ эгелэзин барымдаа.

«сindikат» И. Гандян ол бан-дужаалдарында дүрерин орадашшышаан, ынарганы ажыглаарын шырлээни ол.

«Синдикаттың» 60 пингир чуртка удурлаанышкыхайныктырын үйдүргөн. Пожаб. Бихар, Харнава, Хичал-Пралеш, Ассам болган.

ке-даа штаттарның көпч.
сисчи органдарына
урутуучулары Ниджалы
панын бөлүтүлелин кара
разыда хөдөлүшкүн
тыгын буруу шаап. Прем
Министрин «үйдүргөн»
«уруу-дүрүм чок болган»
«бузгар эвес» деп демдегиз

дорамчлавыншаан, ам де
гейнц дүшкүүлүг чору
кандыг-даа янзы-быле чид
лендирп турар деп ч
тодаргай апаар.
ЯПОНИЯ ЧҮГЕ ХӨЛЗЕЙ
БЕРГЕНИЛ?

Премьер-Министр Эйса
Сатонун Вашингтонче а
дашыкыныга удур по
13-те Японияга болга
соксадышыкынын То
парлазгазы чуртун

Премьер-Министр Эйс
Сатогуң Вашингтонче а
даашикыныга удуз поля
13-те Японияга болган а
соксдаышыкынын Токион
парлаагазы чуртун б
тогузууде ажылчы чоя
нын политиктиг эң улуг
делиншики болур
айыткан. Профвилелдерия
Нол човуелинни кыйгыры
эзугаар ажил соксдаышы

нынга демир-орукчулар, хайран транспортунун ажилдучылары, харыз аачылар, ажилчыннар-химиктер, металлистер болгаш япон лотариаттын еске-даа хойрыды киришкен. Ол хүнд миллион кижиле Сато биле

нын дөмүр-орукчулар, хайрай транспортуңуң аялдуу чыгары, харым аачылар аялчынлар-химиктер, металлестер болган япон паптаратыңаң өскө-даа хойрады кириңки. Ол хуучу миллион кижжи Сато биле Нисоннуң чутаалайкыңкынчыры «болбозын» деп медегетир-биле хоорайларның болгонды суурларны кудумдарыңче уңгел.

рулга-биле, ылаңгыя Премьер-Министриниң чоруур дээн тү—Ноябрь 17-ге холбаштың чазак далаштыг хемчеглер алган. Токиого болгаш найа сылаалың Ханзэе ааронго

Бичаарга кыжаныг болгон шажыңаз төмөтө

тургажак, Япониянын ажал чычоннары Вашингтонга дур чугаалажышкына чүгө удуулашып турармы? Америк дайыштыктарынын Азиз пакезет-апродуктуктук б

боддуруш алганы бөлгө
АКШ-тың ыраккы-чөөн ч
стратегиясында онза чер
ээлеп турар Окинава ортул
тарпыч салым-чолуунуң
гайын төмөнтүн мүнөзү

Вашингтонга чугаалажыр дугурар. Бо ортулуктарны эдери Японияның политикамыдыралының шагдалачидиг айтыры бору боюн А. ам. од. диктор масселер

дамчыдып бээринге чөптөөзү
жирине эбелеткенде

жиринче алаңдаттырган. И
дыг болза-даа, япон парлаа
ның айытканы-биле алырга,
шингтон ол баазаны хев
арттырар болгаш ону мо
сонгаар-даа бодунуң агрес

Ылаңгыя япон-амер-
сайыыл чок чорук керээ

ийн хуусааны келир чыл
ёзу барымдаалан узады
деш турарынга холбошго
япон-америк шериг-полити
тиг звиладди улам ыңай кү
тедиреринге ам Вашингто

нарын ажылаар деп турар
база бидингир. Белеткеп
рар сүлчээ АКШ-тын Азия
агрессчи угланышкынын
чуртту улам сырым холбо

Японияга Окيناвааны дораан чугаа чокка эгид болгаш АКШ-биле ооң шер зэвделин узуткаар дутабын.

чөрүшкөк чугаалажышкы
нарны чорударыга Япония
нын демократтыг күштеринин
шиятпирлиг удурланып тур
рынын жүзүндө ол.

О. АНИЧКИН,
В. ГОРЕПЕКИН,
Л. НОСЫРЕВ.

ЧАНГЫС ЧЕР ЧУРТТУГЛАРЫВЫС ДУГАЙЫНДА

„СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНГЕ БАРААН БОЛУП ТУР МЕН“

Чангыс. Кырган-авазы анаа, ажырас огул, кичи өскүзүгө чалынамас чор, эсе бээр сен деп чагып, өстүрүп-жоруктуруп каан. Алым-оол Бөрү-Лаг школасына сес класс дооскан. Кызылдын №3 профессионал-техниктиг учалинине өөренип кирген. Чооду механизатор болуп, төрөн сөзүгө ажыдай берген. Узаванда ол эки күш-ажыгыч челишкенири-биле сурагый берген.

«Экин, кырган-авай. Шериг хепти келдим. Артиллерия кезеңде албан эртирпип тур мен. Гвардейчи биче сержант Владимир Бударевти бөлүмдө албан эртирпип тур мен. Ол эки командир түбө. Челек ичаш бөлүмдө оолдарынын кайымын-даа каныг дээр, тутуу, сагып човантыр, эрелдир, өзүлүт солдаттар. Чажырас мен, кырган-авай, өтүс ылта багай-тыр мен, ыччал-даа ажырас авай, эштерим менде күзөлдүгүзүлүп тур мен. Кызылдан келген Жена Вавилов, Кызыл-Дарган келген Алексей Салчак-биле чарылбас өнүктөр алардымыс. Чурттарымга ызыг байыр. Силерин огуларын огу Алым-оол».

Гвардейчи анаа дайынчы Чооду баштайгы үдө берге турган. Шериг албаны челе амыр эвес болбайт: дүңкөй дүңкөйлөп, шөлгө дайынчы өрөлдөткөндө, хай километрин эртер даражыгыт марштар— ол бүтү солдатка шынгым шыгала. Мыччал-даа Алым-оол Чооду анаа ундар-

аан. Билбей барган түлүдөри командирлеринден, өөрүндө айтырып ап, шериг херинге кызымач мергепин турган.

Дууражыгыч мезе дүн өртүгүндө болган. Батарейжылар кончут дүргөн тургунга челе берилген. Дайынчылары четчелерге, танк башкарычына араан болган. «Чүнү канчаары?» деп, офицер Захаров айтырган.

Чапшээрер көрүп, мен башкарып көрөй, эш гвардейчи лейтенант — деп, гвардейчи анаа дайынчы Чооду чугаалаан.

Ийе, силерде башкарып эрге бар болбайт. Чапшээрер тур мен.

Чооду дайынчы машинаны экин ажитай, башкарычыны олудун шалыпкын эзелеп, машинаны моторун хөлдөткөн. Машина бүтүргө дүргөн машинапкан.

Дайынчы машиналар малгаптыг оруктар-биле барык дөрт шак ажыр чоруп келген. Бузуда кижилер, шыгалап алган бөө бар деп Чооду бөлүмдө, орукче карак албайн, көрүп, башкарып чорган. Дан ажалал чырып, туман хөлдөп дөрдөй берген. Солдаттар шагыран чороз-даа, уйгуу дүңкүлүп бөлүр чай алчымай чоралган.

Эртенги шык салгыч-сырын халып келген. Чооду шериг албаныга келген баштайгы хүнерин болуп келген, хүлүмүрөөн. Ол артиллерия кезектин дайынчы болуп тур-

аа-даа, шериг хеп оон ажитай өтүгү кончут дөрдөй берген, аар солдат сапыктар бутка өтөшпөс, малдырыланыр, а ол турлык мергепиле мырынай кылып билбес турган. Командир ол бүгүгө оңу хай улаа шүлүгү өрөдип турганын тутуу, мыччал-даа ол ам бө бүтүгү эки кымып билер мергепиле дайынчы апарган.

Оон боданын чангылапкан команда ара үскөн: — Батарей, тузучушкунче! Солдаттар дайынчы байлаага дораз-на белеткенннн.

Чө чүл, оолдар? Турдунар бе? Ам бир кетелек кашаа чий ишап алган, алды түс минута кире ухуптар болза, эки-ле а? — деп, гвардейчи лейтенант Захаров баштактаган, уламчылаан. — Ам ол дугайын болдар үе эвес-тир, оолдар.

Гвардейчи лейтенант эштериг олуптур алган, топогра-

фия картанын үштүп келген, элче көрө берген.

Тактиканын негелдезин силерге чугаалаан. «Дайын» камгалагыч ханымындан чаа күш ажалган-дир. Олар бистин халлап кирер чевиниске улаа халлаагыч кылырын орадагып, турар-тыр. Бис от турдунарымын эзелеп ап четтигиныс...

Чооду командиринин сөзүн кичаңгелдиги хынап турган, чангыс полкчузу гвардейчи улау лейтенант Лебедевти малдырып чоруп болуп келген.

Лебедевти танкым кол улаагычыныга от турдун эзелеп алган. Анаа улау дайынчы 15 танкымы халлап, оларын хаме-ле келген. Ден эвес аар тузучушкун эзелеп каш шак уламчылаан. Олар дайынчы 10 кире танкымы өртөдүр болуп каан, эске-

лер де берген. Лебедевти эжитайы ыччаар тилдир. «Бис база тилдир бис» деп Чооду оожум сымарган.

Артиллеристтер тууштары эзелеп, Даштыг чевин каа-ры берге болган. Мыччал-даа дугаалдык сөзү ыска болган тола болган: кыска үдө от турдун казар.

Гвардейчи анаа дайынчы Чооду дерин далаштыг чөдүп, даштыг чевин казыралып казып чыткан. Оон өөрү база-ла оол-биле чаржалашкан.

Ам бичин-ле чаржысы-мыска, болур-ла — деп гвардейчи анаа дайынчы Чооду өөрүн хей-аат кичирген. Ол эзелдүгү агитатору, ычанганш оон састери хей-ишис бар-бас кылып бөттүгү ажы-кө-рө-биле бутуредип чугула. Дайынчы далаа бүтүгү кончут эки күсүдөй деп оон комсомолчу хугаалган база бар.

Кыска чапсар! Солдаттар бөлүмдү берген, төрөн чер-чуртуну, эш-өөрүнү, ынак кыстарынын, дөрдүгү-төрдөдөрүн дугайын хөөрөж берген.

Бистин чуртучушкун бугу ажыгыч чоннары бистин башкарычы болуп баштайгычымыс В. И. Ленинни төрттүнүн хүнүнүн бөөр түс чыл бөдүрүгү эки күш-ажыгыч челишкенири сөйсөөр дээр

шүтүгү ажылап турар. Бистин хүдөргөсө ол төрттүгү бөлүштүгү шериг херинге эки мергепил, дайынчы кичаңгелде кончут эки дөңдө-герит ужурамыр болур— деп, агитатор Чооду өөрүгө чугаалаан.

Эштери оон-биле чапшээрерген.

Удаанда дайынчы кыгыч чангылаан берген: — Тузучушкунче! Танкылар улау халлап чоруп олар!

Гвардейчи анаа дайынчы ооктары шыпкын ооктап турган. Боллар диниттерди бөдөй берген. Тузучушкун шак ажыг үдө тургучулаан. «Дайынчы» танкылары өрттөп.

Командир артиллеристери чыккалан.

Ол кичаңгелде гвардейчи Чооду дайынчы машина чалаачылаан-даа, ооктар-даа оокта база шыгалаан. Анаа аас шапналы челирпип тур мен— деп, командир чаралаан.

Совет Эвилелинге бараан болуп тур мен! — деп, солдат мыткыр харылаан.

А. ГОРЯЧИЙ, офицер. ЧУРУНКА: «Иредителди» тергипти, гвардейчи анаа дайынчы Алым-оол Чооду. Авторун фотоу.

«Дүүн кезе, чаа болган боодага үзүндө бистин дайынчы бөлүмүс шипкын чоруп элзон каш танк каралары база чангыс чок атканын дымылып, ор мен, эш директор. Мактаным ор деп бодалар. Анаа ызыгыч Кызыл-Дар сугуран келген гвардейчи анаа дайынчы, шыгалак Алексей Салчак база шыгалаан. А мен чүлө оокта оокта, солдат хүдөргө күсүдөй чоруду...

Гвардейчи анаа дайынчы Алым-оол Чооду «Тес-Хем» совхозтун директорунга чагаа-аан ыччаар бижээш, күш-ажыгыч челишкенири анаа күзөөн. Дарга ол чагаа ыраа Тыжаке ужутуп, оон келген

тыжа дайынчыларын дайынчы болган политиктиг белеткеге челишкенири дугайында мезааларын челир.

Ол шеригке чоруп турда, совхозтун директору анаа албан-хугаалганын эки эртирпип кел деп чагып, бичин приминияти белетке берип, оон амы-дунмалыкы өзү-биле кынапкан канын сактып келген, ол приминияти келген. Төрөдөрүн, эш-өөрүнү оон үдөп турганы караанга көстүп, сеткидин хөлдөп, хөөрөгө бич-ле түбө карарты өйдүгү келген.

Оон чаш назымы берге болган: ачазынан кара чангыла чарылган, удаанда меза мө-

Хову турлаанын новары, боду канчаар-даа ажык улау шымыр-даа болза, чөгөнтөп дайылаан унугу Хажыг угабай, бөгүн суур кирп чораш, 9-10 хире харыг бичи өгүл эртерин ажалгени-биле бө чугаа эзелен. Иши-биле дөмөй сугей, солаай талка чачында бичин хүрөп менчиг, улау кара сарыг карактарына болган эркин кончут бөдк дүмчүгү таарышканы ажык чуга кымып шырайыг, чирбешеп каан сарыг баштыг эр-ле болду.

Аксы-сөзүнүн чымчаа кончут, улус-биле дады «түбай», «акый», «даай» деп чугаалажыр, картошка аштажыр, аяк-сава чүп, от салып турда, кезээл мырыңай хат-салын шыкаш өстөп турар төл болган.

Мындыг кезе кымып огул бөөр бө? — деп, чугаакыр болганшын, «төөгүчү» атка четкен хоочун механизатор Дөгүс-оол ол оолду дораз-на совуттурга берген.

Повар бичин огулн чассыткан-даа болза, чоргаар база дайылаан турар үн-биле харылап-дыр эвеспе:

— Авазынын огул-дур ийли! Оол анаа дораз-на удуу-ланган:

— Чөк, ачамын база огул-мен.

— Ийе, ачамын база огул болбайн канчаар — деп, ыдында-ла тын-салба Дөгүсү амырай бербес чүбө бе.

Чаш урутар, алангы оолдар, алазын кончут дөксөөрлер, анаа чоргаарларылар. Оон журунда талучун каныг болурунда ада кичи кол харыскалгыч болбайт. Бөрүн көрбөс бе, Шүлүнүн ажыгыры аайлыг эвес, оңу кезе дөсөп алган. Мычтанш ам белн адамнын огул мен

деп чоргаар алаттын болуп эр-дир бө.

Оолдарын аразында бир кичи хамирепти ийи оң: — Кичи бүрүз-ле алазынын огул бөөр ийиан. Алазы чок кичи кайда бөөр.

— Илдыңы ыңгыла-ла. Мыччаар алазынын огул дир-

ааа-даа бол, база таварышкылаар. Илдыңларга чон үлгүчү карганыр: «Ийи эвес-тир оң!», азы «Ит-тыр оң!» джир чүбө болгай. Көрбөс бе, илдың амытанын чон кичи талуге санавайн турары олу.

— Оон ынай. Дөгүс?

О Г Л У

РАССКАЗ

тир төлөп чоктар база бар-ла болгай. Эрлерин көрүңгө, үрөңгө суртуп урган чагай кымыл-тас деп, шүптү-ла эскит чок эрес-акар-дир бе?

Эрлерин канчаар сорттаар бөөр. Эр кичи болганда эр кичи-биле дөмөй-ле — деп, дөмгө-ле салдыныкпас үн-улу.

Оолдар каттыжы бердилер, а Дөгүс оон-даа херекке алба-ды.

Чо-ок — дөсөп, ол чургайы ана берген семлер бажын чөпүмөйи савай-дыр — эр кижилер шүптү-ла бир дөмөй чуртуп чорутуулар-дыр бе? Кичи бүрүз чонунга бир дөмөй хүндүгү-дур бе?

Айтырынын харымын-даа манавай, боду уламчыла-ды: — Чангыс хөкө куткан шыкаш бир дөмөй эвес-ле болгай, эштер! Бодуну ажыгыр арчалары, күжүн күзүрүмче килер теңкеш, бажы-биле кызылтан, кижилери кезеде хомудалып, оларга эки чүбө көргүсөйи чорутуулар.

Чүнү «оон ынай» джиринер-оң? Мыччаарга анаа-ла, бодунун мөрүндө чуртуп чорутуу эрлер база хей шыкажыл, оолдар. Чижээлээрге, мен шыкаш аан. Машина-тракторга элзон каш чылдарда өрөдөтүп, шөрү ажылап чораз боорумга, чон мени «адазын дөзөн, ажыгыр кичи» дөсөп бритадирептип турар журу олу-дур. Мычтанш мен, чүгү-да болза, ит огул болбайн, ачамын огул болган шыкажымчы. Илдың бе?

Дөгүсүн чөп-тур оо! Эр кичи ит огул болбайн, ада огул болуп ужуруг — деп, бистен озаашаа дынап чыган танымыл ирей чугааланды ийи оң. Суде бө, Дөгүс анаа база удуулаанын үлү ле! Бис кайгай бердинис.

Эр Дөгүсү аар! Ам кымын огул болуулар дээр иргэ? — дөң кыж ырмак үнер дыналды.

Дөгүс мырынай ажына хона берди. Тартып орган кээшпелн шүгүлү кончут шы-вадай казтып.

Улуучар-даа, аныла-нар-даа чүнү болуп чорутуу силер, оолдар? Дөс Лопсачап, Оскал-оол суглары чон чүлө Чываажыкты. Базыр-оолдун оолдары дээр-дир бе? «Лопсачап — Тываанын огул» деп киножуралды эш чылын ийикпе, кажан көрүк бис мон? Мычтанш бүтү улуска буан-кежиктиг чагай херекти бүдүргөн эш шилинде оолдар чүлө адазынын эвес, а бүтү чөңүн огул джирп аламыр шыкажыл. — чон иу огул болуп аан. А олар чонундү чүрөңгө мөңгө чурттар, бөдөп көрүңдөан, силер!

Ам Дөгүске удууланган үн дынапбайн-дыр, мыччангышынныг боданыга сөрүк кирген эр, бистин эрес кире берген командылап-ла үндү: — Чаа, ажыдаар шак келди, оолдар! Комбайннынарже айттанынар! Халагда эртенги-ле эрлер мөгаан бөөр.

Бис-даа, кажадан ажыдыпкан аш чыгыс деп, дүймө-ле үндүс. Изирпиккен чугаа дынаар дөс, улус аразычче билдирпейи, чыгыртып карип келген бичин оол бистин-биле кады тура халааш, кымытырынга белеткенген күш деп, шаанче мөгөй сугей, хомаштарына бажын ажыр сүмүшкан, дис-баштап, бар шаа-биле херит-ли. Оон машинаже манлап бар чораз Дөгүс-оолдун соокте көргөш, үзүүн улау тылды.

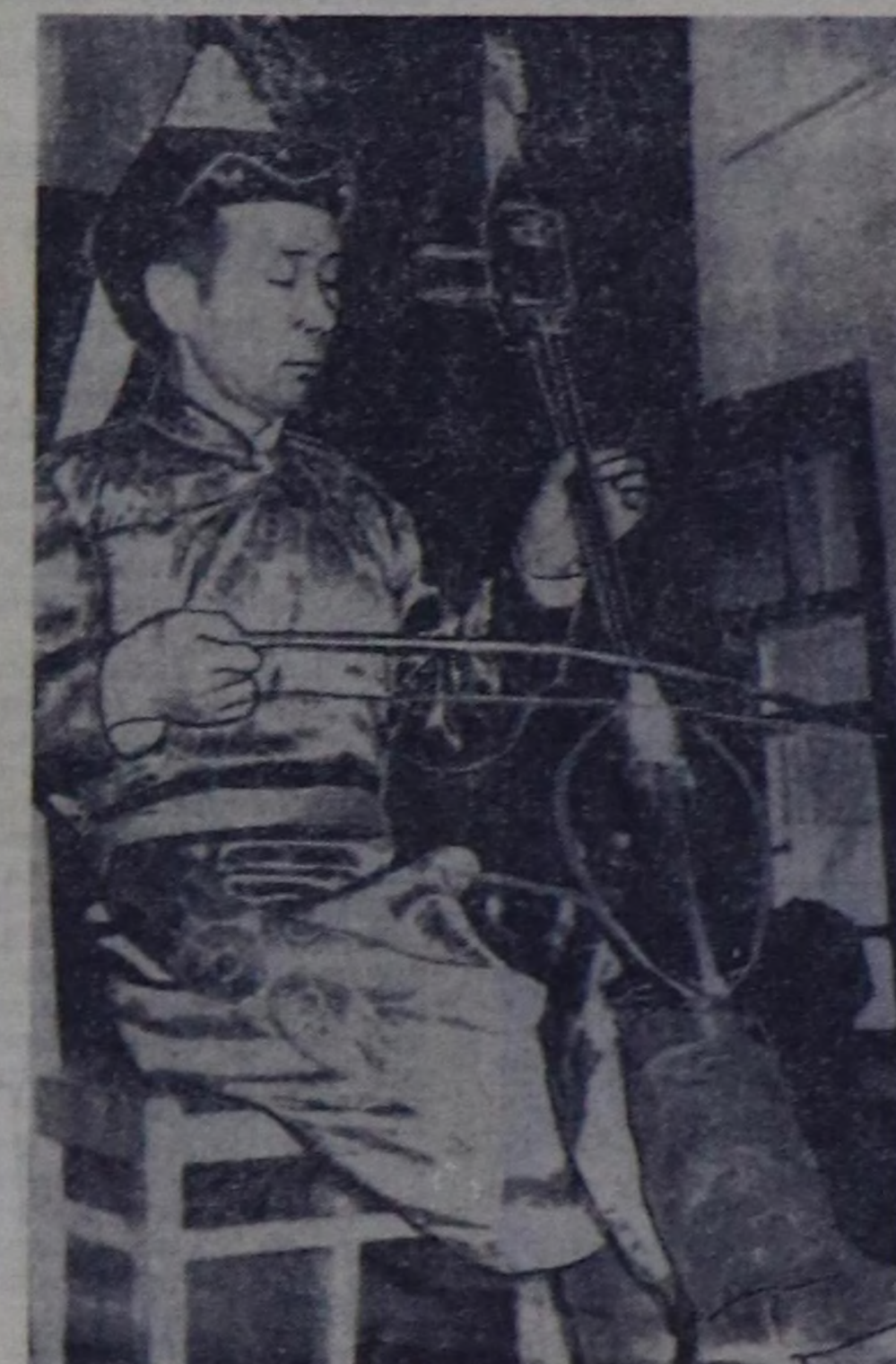
Манлай, ийиги эзелчегия улау доразан сөктүп келди, хлөбөт кезинт огул! — дөң чинге үн дыналды.

Манлай ынаар көрүңгөш, алазынын ажылап турган чевинче чинга кончут төөрөнгөй аарак манлап чоруй баарды.

М. ЭРГЕП.

Көрүлдеге уткыштур

Бот-тызыгыр артистерин, агиткультбригадаларын болган улусчу театрларын В. И. Ленинни төрттүнүн хүнүнүн бөөр чүс чыл болу-

Өөрүнчүг телеграмма

Бо өөрүнчүг телеграмма дүүн, Башкыр АССР-нин амык үлөтүрүг хоорайы Салаваттан Кызылга келген. Башкыр улустун национал маадры Салават Юлаевке тураскаган Бүтү-өвилелдин хөстүгү хөрөм маргылдамы чыл бүрүдө эртин турары билдирген болгай. Ол маргылдаа Тываанын команданы бо чылын кирешкен. Бистин республиканын спортчу алын камгалап барган мөгөлерин удуу-тукчузу, СССР-нин спорт мастери Ислам Хисанов Тыва АССР-ни Министрлер Чөвүлелин чангыда күш-культура болган спорт комитетинин даргазы Н. К. Бегандин элмита мындыг телеграмманы чоруткан.

«Тываанын мөгөлери эки хөрөштү. Кызылда урутарын спорт школасынын директору, СССР-ниң спорт мастери келди Чокмек Болат-оол СССР-ниң спорт мастери деп белдиги нормаама күсүдөдүсү.

Бистин мөгөлеринин база ийи кичи спорт мастеринге кандидаттыг нормазын дугаалаган ол-ла телеграммда айткан.

Уран ыр-шоор куттулуп кээр

рунга тураскааткан республика көрүлде-фестивалы дайында удаас эзелер. Тываанын чөк бүтүлүк келген талаалыг амык өскө-биле кады культуурамын хоочунары анаа кирип, уран таланымын чонунга бараалгалдыр.

Оон программасында партия, В. И. Ленин, Төрөн чурт дугайында ырлар, чоңалдар, ийи, таным көрүгүлүлери, даустун тоолдары, тоолуучу чугаалары кирер чугаакан.

Коммунист партия болган Совет кааа национал улустарын социалисттик улаштырып, национал хевирлг культуурамын хөгүдүр дөс доктаашаа сатын салып келген. Оон бир толаргай херечан чаа, социалист Тываанын культуурамы болуп.

Тываанын барын талакы Улау-Хем, Чоон-Хемчик, Барыш-Хем, Бай-Тайга, Мөңгүн-Тайга, Өвүр районнарын сурагып тоолучу, чө-

чен, тываамы, ыраажы кичи-леринин Чадангаа чоонта чаа болган чымжы тыва улус-тун аас чогаалы сайырап, оон ийелит утка-шынык бөдип турары көрүскөс.

Ийиди чымштар, ам болур бө көрүлде-фестивал шыкаш ужуражылаар чоңун уран культуурамын улам мйай хөгүдүп, оон ийелит утка-шынык бөдиринге чугулаа ужуу-дузайт.

ЧУРУНКА: тоолуучуларын Чадангаа болган сабуурун түпкөс концертине киришкен. Тыва АССР-ниң алларды артири К. Ак-оолдун компертне ойной ооры. Д. АПАП-ООЛДУН фотоу.

МЕКСИКАЖЕ ПУТЁВКА АЛДЫНГАН

СТАМБУЛ, ноябрь 17. (СЭТА). Бүт бөмбүчүн таланы-биле СССР-ниң чымын команданы делегей чемпиондынын түдөл өнүгүтү кир-жир эргени мөө-биле дөрт удаа чөдип алган. Совет Эвилелинч бүт бөмбүчүлери түнөл өнүгүтү киржир эрге дөс шилиге маргылдамын бө удаа Турциянын команданы 3:1 санга уткан. Турциянын команданын халлазынче ийи мачини Казим Асатгани болган бир мачини Виталий Хмельницкий килер тепкен.

Харым мачини Турциянын команданын ойнакчызы Эндер кирген. 1970 чылда бөлүр делегей маргылдамын киржир эрге дөс шилиге маргылдамын бистин команданы: үш тиле-ленин чөдип алган болган бир өнүнү хайым кылдыр ойлаан. Бистин ойнакчыларымыс 8 мачини кирген болган бөдүлүн халлазынче чүлө чангысты эртерген. СССР-ниң бүт бөмбүчүлеринын ойнааи бөлүгүн ийиги чевин Соңгу Ирландиянын команданы 5 санын ап алган, үшкү чөдө — Турциянын команданы. Олар чангыс-даа сан албаан.

ӨӨРҮШКҮНҮН СӨСТЕРИ

Чуртгун дөдө болор орту-мак өөрдөиле чөдөрүндө өрө-рөп турар Торулаа школасынын доозучулары 15 оол, кажан аар сарыга таварышкы бергенде турдуу мезе-ленин берип, амы-тынымын камгалап алдылар. Ол шыкан Кызылдын кезер амыклары Л. Козлова, В. Касеев олар мезе амы-тынымын камгалап

алыр дөдө биче эвес күжүн ундиргенер. Чалааг сөстөлдө, буржун оолдору болган амыклары сөми-сестиканын ханымын бөдөп чөдүргөсүмүн ишере-ди, оларын өөрдөиле, амыканы улау чөдүшкени-лерин болурун күсөди. С. ТУМАТ. Өвүр район.

Редактор К. Н. ДИПГА.

КИЧЭЛДЕРГЕ КАНЧААР БЕЛЕТКЕНИРИП?

Бо айтырыгн бөлүк школачылар салган. Бир бичи оол мыча деп чугаалаан: — Школадан чүлө келген дораз бажынынга кичээлдеп олуруптар мен. Кичээлдерин чүлө дооскан, мен дыштаным эжелээр мен; «Ажыл-херек доозулаан— диним селгүстөс».

Ол эки чөтөн чугааны бичин оол херек кырынга ботта-дырган бе?

Школада кичээлдер төнгөн сөүлүдө өөрөңкчилерге дыш-таналга херек. Бир эвес ол челичелиг дыштаналга кичээл белеткелине кириттер болза, ооналгалар багы ингадиртнер. Кичээлдерин белеткели хей шакты эжелээр болган школачы дораз-на пагырал туруптар. Бир эвес ол чөтө хүнүн-ле каталтаар болза, школачыны казынга хоралып болур.

Мычтанш школадан чымып келген, дүштө чөмөн-машаан, оон сонда агаралы, селгүстөсөп сөүлүдө, чүлө мыччаар бажын ооналгаларын күсүдиринче киритет.

Мыччаар үр болжуге чөдир кичээлдерин белеткели сонгаалтап, чүлө дие, хүнүн төнтүзүдө өөрөңкчилерге ажыдаар аргам куудай бөөр. Бир эвес сен кезежге смена-да өөрөңип турар болуунда, колдуунда эргени чөмөнч сөүлүдө кичээлге белеткен.

Кичээл кылар дөс олуруптарын мурунда, бажынын ийгини эки агаралат. Сөүлүг чаа мөдөдөрүн дынаары дөс үлүт кижилерин чөпшөөрө-биле радиону ажылдат.

Номнары болган кыдыраштарыны нотчуп, ажылаарында караандан тура 35 сантиметр жемчээлди хире ырак тут. Хөрөңдиги сөтө чымыр итпе.

Кичээлдерин дооскан, дыштаным, агаралы, селгүстөсөп ал. Мычтанш: «Ажыл-херек доозулаан — диним селгүстөс» деп ам чогуу өйүндө чугаалап болур.

РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

ШЫН СОЛУНУ

ЧАГЫДЫЛГАНЫН ӨРТЭЭ:

чылда — 6 рубль,
алды айда — 3 рубль,
үш айда — 1 рубль 50 көп.

РЕДАКЦИЈАНЫН АДРЕЗИ:

Кызыл, Шетинкин-Бравченко кузучузу, бажы №3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун ораакчыларынын болган пропаганда кидизинин 35-24, харыскалгыч секретарынын 23-35, партияны амырала кидизинин 23-54, култура кидизинин 37-13, кезе акыл-агыл кидизинин 21-47, улаутор кидизинин 22-64, чагаа база совет туртугун кидизинин 41-27, информация кидизинин 20-60, бухгалтерияныч 31-75, корректорларын 27-41. Соау келбей барганда 32